

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

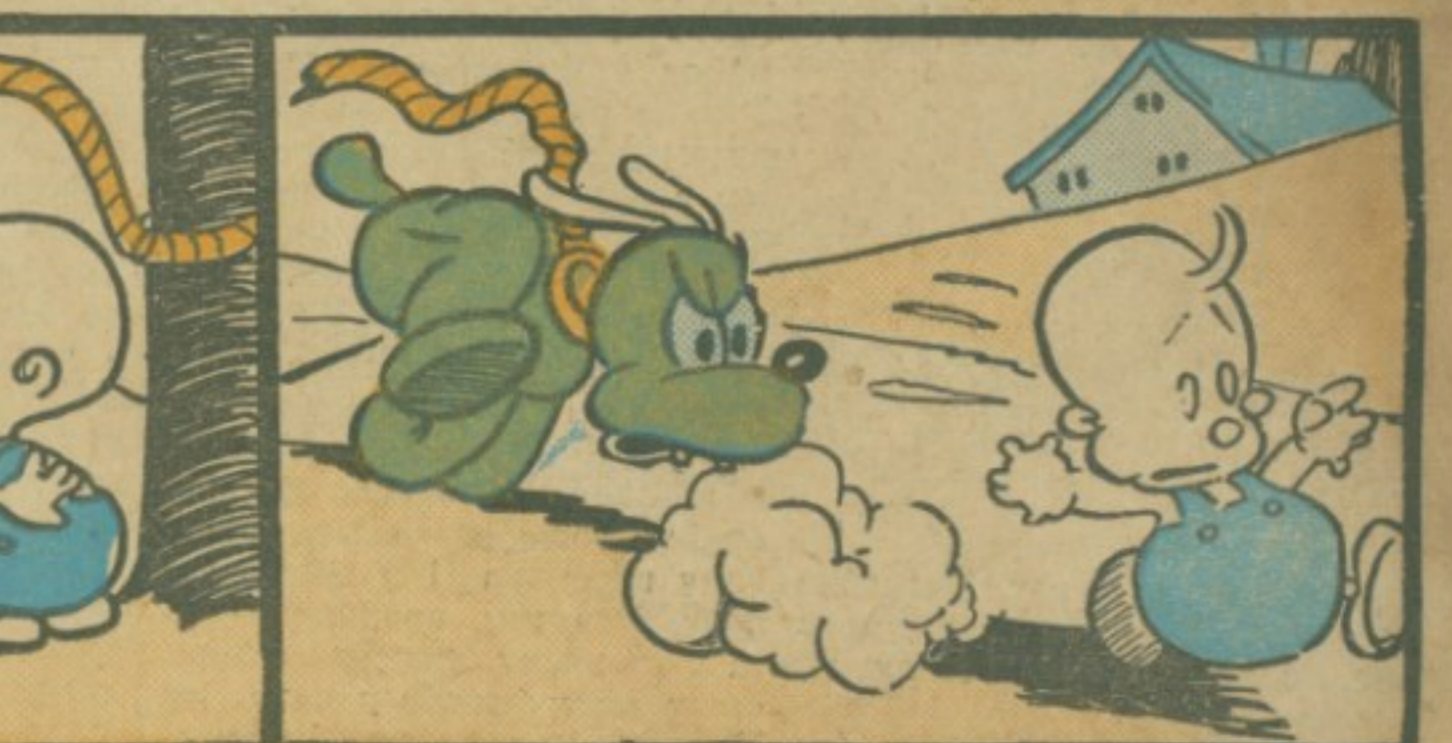
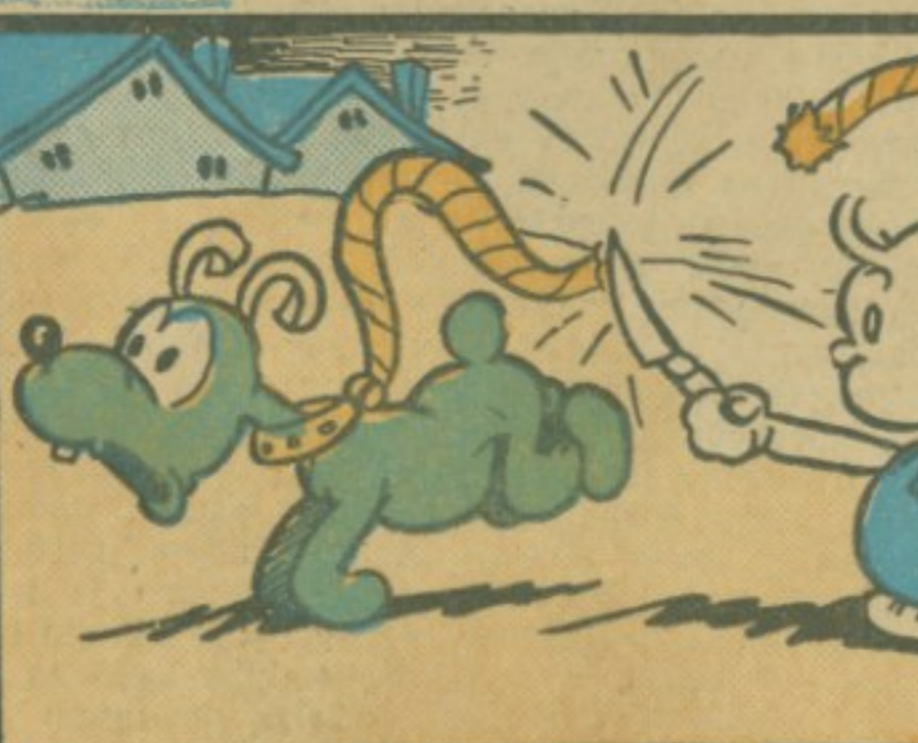
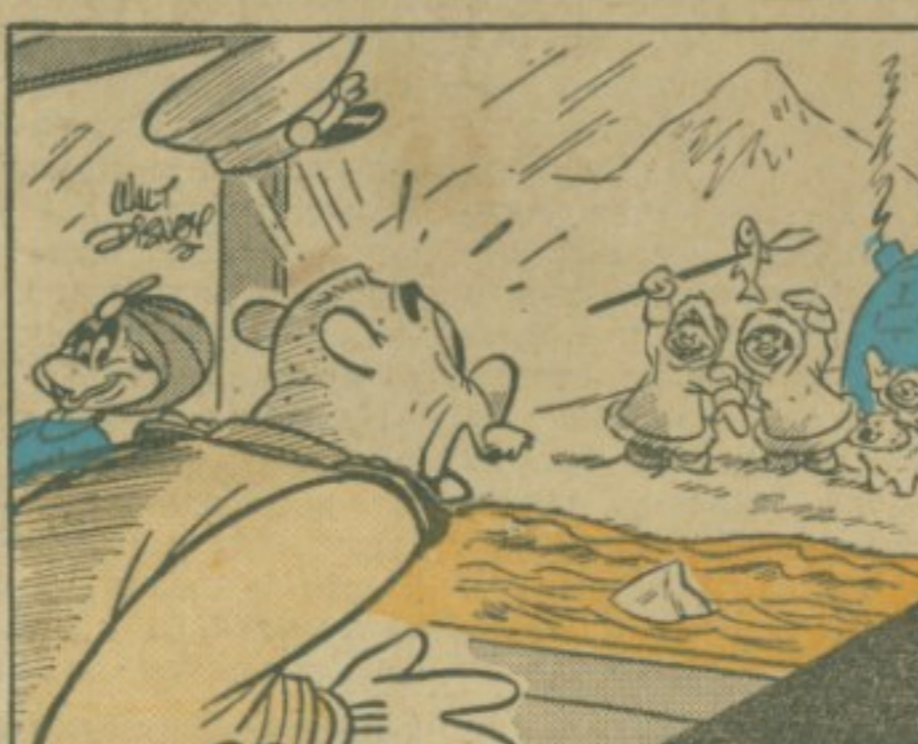
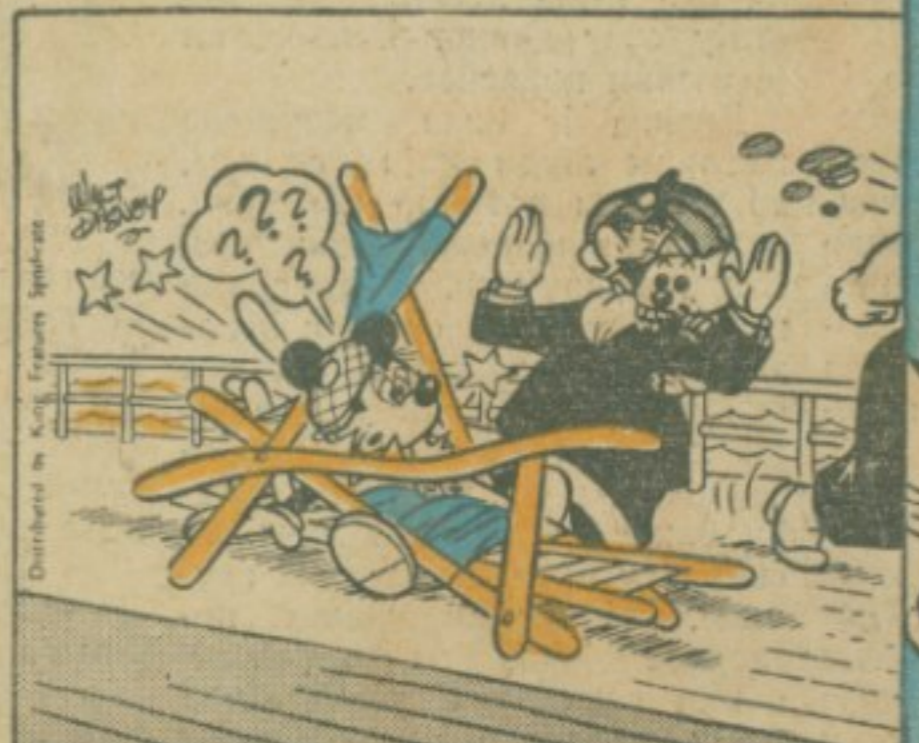

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 117 — Субота, 27 март 1954

МИКИ ИТРАГА ЗА МУЛА-ЛОМ

КХАН-ДУОВЕ
ВРАГОМИЈЕ

Б.Е. ИРИ *Долма* ПЛАВЕ МАГЛЕ

(6)
У том тренутку Кервуд се, етиснутих усана, нагло окрете, на другу страну. Присилвао је себе да сву пажњу обрати на оно што га је окружавало. Ту се заиста имало шта видети. Све грађевине биле су у истом стилу; велике и дивно украшене. Усред долине, где је сунчева светлост била најјача, налазиле су се огромне машине које је он већ раније приметио, кад се, заштићен маском, први пут спустио у долину. Махине су биле високе и на њима је било више десетина великих огледала, тако да су потсећале на сунчане пећи. Под утицајем сунчевих зракова, који су сад несметано продирали у долину, танка крила као код ветрењача, која су се налазила испод огромних стаклених полуолпти, већ су почињала полако да се окрећу.

А свуда унаоколо било је злато. Украси на зградама, настрешнице изнад прозора и врата, метални костури сунчаних машина — све је то било од чистог злата. Чак је и широка главна улица која је водила кроз средину града била поплочана сјајним, жутим металом.

На неколико корака од Кервуда стајао је Рамон наслањен на довратак једне лепе грађевине. Његове црне, похлепне очи сјајале су неким чудним сјајем. Поглед му је непрестано дутао по златним украсима на грађевинама, као да оцењује њихову вредност. Да, то је био Ел Дорзало за којим су трагали његови далеки преци из сунчане Шпаније. Поред њега стајао је Квето, збуњен и уплашен, као да ни сам не зна да ли је све то што види стварност или само сан.

— Молим те, добри господине, — чу се неки глас поред самог Кервудовог уха. — Можеш ли да ми кажеш шта се то догодило? Какава је ово чаролија? Ја сам пре једног часа заспао опииен плавомаглом... Многи су ту спавали... а сад... шта је ово сад? Ја ништа не разумем...

— Па ни ја се баш не бих могао похвалити да знам много више од вас, — одговори Кервуд.

Гледајући помало сажаливо тога човека синих очију, по којем се говори о одећу и одећу закључити да потиче из Енглеске осамнаестог века, он прошапута више за себе него за човека који му се обратио:

— Е, јаднице мој! Шта ли ћеш тек рећи и како ћеш изгледати кад будеш сазнао да се налазимо у двадесетом ве-

ку и да је од дана кад си заспао у плавој магли протекло већ две стотине година?

Поводећи се као да је пијан, човек се удаљи, вероватно у намери да потражи своје другове. Недалеко од Кервуда стајао је Рамон и разговарао с једним од конквистадора. Разговор је био бучан и оштар и у једном тренутку конквистадор се љутио маши за балчак свога мача. Но, мам није извукао, јер је баш тада спазио неког другог шпанског војника. Потрчао је за њим, потпуно заборавивши на Рамона.

— Назвао ме је проклетим француским псом, и то само зато што се мој говор толико разликује од његовог. — насмеја се Рамон, објашњавајући Кервуду ову кратку размирицу. — А кад сам му казала да би за њега најбоље било да оде и да легне поред костури свог личног Балбоа, он је свим побеснео.

Долина је била испуњена жагором људи који су се, збуњени и потпуно пометени, дизали из вишевековног сна. Стари француски, енглески и шпански мешали су се с неразумљивим језиком Алетких сународника. Бледи и збуњени, људи су се беспомоћно окретајући на све стране, тражећи блиска и позната лица. Ускоро су биле образоване групе, које су подозриво погледале једна на другу. У очима свих тих пробудених људи огледао се одблесак жутог метала и жудња за њим. И та жудња која се видела у свим очима била је једина заједничка мисао тих људи, који су се иначе разликовали по свему другом: језику, одећу, народности.

— Долина изгубљених... мрмљао је Квето, који је стајао поред Кервуда.

— Тачно, — помисли Кервуд. — Ово су заиста изгубљени људи. Ништа их не може излечити од похлепе.

Златокоси људи, прави становници долине, први су се снашли. Као по неком договору, навици или наређењу, сви су пошли према средишту долине, где се налазио онај неубичајни, велики брод. Они, изгледа, нису били нимало изненађени због присуства странаца, мада су с времена на време разоднало погледали на брадате, наоружане људе.

Међутим, Алетха се није придружила својим сународницима. Држећи за руку златокосог младића, привела га је Кервуду и узбуђено се обраћала час једном, час другом. Младић је гледао странеце попуријатељски, полуподозриво, док је Кервудов поглед био потпуно безизразан и као отсутан.

Изненада, његов израз на лицу нагло се променио. Кервуд је збуњено трептао очима, као да је угледао нешто у шта његов разум не може да поверује. Иза једног угла долазио је Ален с неким човеком који је изгледао као његов старији брат.

— Отац... мој отац, — узбуђено проговори Ален прила-

зећи Кервуду. — Знао сам да ћу га наћи живог. Погледај, Томе... Имао је онда тридесет година... а и сад их има тачно толико... физички мислим. Само је две године старији од мене, свог сина.

— Плава магла...

— Разуме се, — одврати Ален пре но што је његов пријатељ изрекао своју мисао до краја. — Она штити од зуба времена људска тела, зграде, метале... све што видиш унаоколо. Немогућно, али истинито.

Аленов отац срдачно се рукева с Кервудом. У његовим

очима још је био израз неверице.

— Тако је дивно бити опет жив, — прошапта он промукло. — Знао сам да ћу остати жив, јер сам видео да и они који су овамо дошли пре мене нису умрли мада су непомићно лежали. Пре но што сам подлегао дејству магле, написао сам Алену ово писмо... Изгледа ми невероватно да је то било пре двадесет и пет година... И писмо и мапу дао сам једном свом пратиоцу из Хондураса... Срећом, он није био тако дуго изложен дејству магле, па је успео да се извуче из долине.

— Да! Писмо и мапу... ону исту мапу која је овамо дошла како истраживаче, тако и

уз њих. Међутим, Рамон је био ишчекао. На Аленово питање где је водич. Квето одговори да се Кастилијанац одвојио од њихове групе и пометаша с гомилом која је ишла према центру града.

Док је Квето говорио, Алетха је била пришла Алену. Грчевито се држећи за његов десни рукав, говорила му је нешто повисеним и уплашеним гласом. Аленово лице постало је наједном веома озбиљно.

— Алетха каже да је већ крајње време да напустимо долину, — рече он осталима пошто је саслушао девојку.

— Она каже да су наши изгледи да побегнемо Дванаесторици сваког секунда све мањи. Треба да пођемо уз падину и да се докопамо њеног врха што је пре могућно. Не знам ни сам због чега, али ми се чини да ће бити најбоље да је послушамо. Кад будемо ишли из долине, ја ћу покушати да од ње дознам нешто више. Рекла ми је да је поново сишла у долину само зато да би нашла свог брата Ензала и да је ништа друго не би натерало да се врати овамо.

Ален није приметио како се Кервудово лице наједном разведрило кад је он изговорио реч „брат“. Али, Алетха је запалила ту промену и кад је мала група стала да се пење уз падину она се није одвајала од Кервуда, који је ћутећи корачао, прекоревајући себе што није одмах запазио упадљиву сличност између ње и златокосог младића.

— Ја не схватам тај њен страх, — шапну старији Ренд свом сину кад се девојка, која је корачала на челу групе, окрете по ко зна који пут да осталима да знак да појуре.

— Не схватам ни ја потпуно, — одврати му Ален. — Али, она се боји неке одређене опасности и ја верујем да њен страх није безразложан, мада је, вероватно, претеран.

И заиста, на лицима Алетхе и њеног брата огледао се страх какав Ален никад у животу није видео. Они су се

сваки час освртали уназад, као да очекују да ће их у сваком тренутку неко напасти или покушати да их заустави.

Изненада, кад су већ били превадили половину услона, сви се као на неку команду наједном зауставише. Ален се осећао као под дејством неког наркотичног средства. Његова свест била је потпуно бистра и он је могао да мисли јасно и разложно као и раније, али његови удови нису се више покоравали његовим жељама и одлукама. Против воље, његово тело се окренуло и ноге су стале да корачају низ падину. Запрепашен и уплашен, покушавао је да се бори против те невидљиве и непознате снаге. Али, ма колико да се трудио, није могао да учини ниједан корак у правцу у коме је желео да се креће.

Њихова мала група од шест чланова сизалила је низ падину, приморана на то нечијом туђом вољом.

— Сто му громова! — гуњао је Кервуд. — Шта је ово, Алене? Шта се догађа с нама? Зар ми не можемо да се боримо против овога?

— Бојим се да не можемо, — одврати му Ален и погледа га очима из којих беше ишчекао сваки сјај. Нека непозната, сатанска снага узела је контролу над центрима кретања у нашим мозговима. Животне функције сведене на минимум... контрола над кретањем! Какви су научни карактери та Дванаесторица!

Златокоси младић и девојка нису проговорили ни речи. Опустених рамена и скрхани очајањем, они нису ишли, већ су се готово тетурали силазећи низ падину. Њихово држање показивало је више но никакве речи како и колико их је погодило овај пораз. Као роботи, кретали су се несрећни људи према средишту града.

(Наставиће се)

МУКЕ САВРЕМЕНИХ АСТРОНОМА

Ваздух који се налази близу земље претставља озбиљну сметњу за извесна астрономска испитивања зато што садржи велику количину страних тела: прашицу, чађ итд. Да би проучавање небеских тела било што успешније, опсерваторије беже све даље од насеља и фабричких димњака и повлаче се у брда, где је ваздух ређи. У последње време оне се подижу на високи брдима и планинама. Такве су, на пример, америчке опсерваторије на Паломару и Вилсону, или она на Јужном Врху у Француској.

Опсерваторије у ваздуху

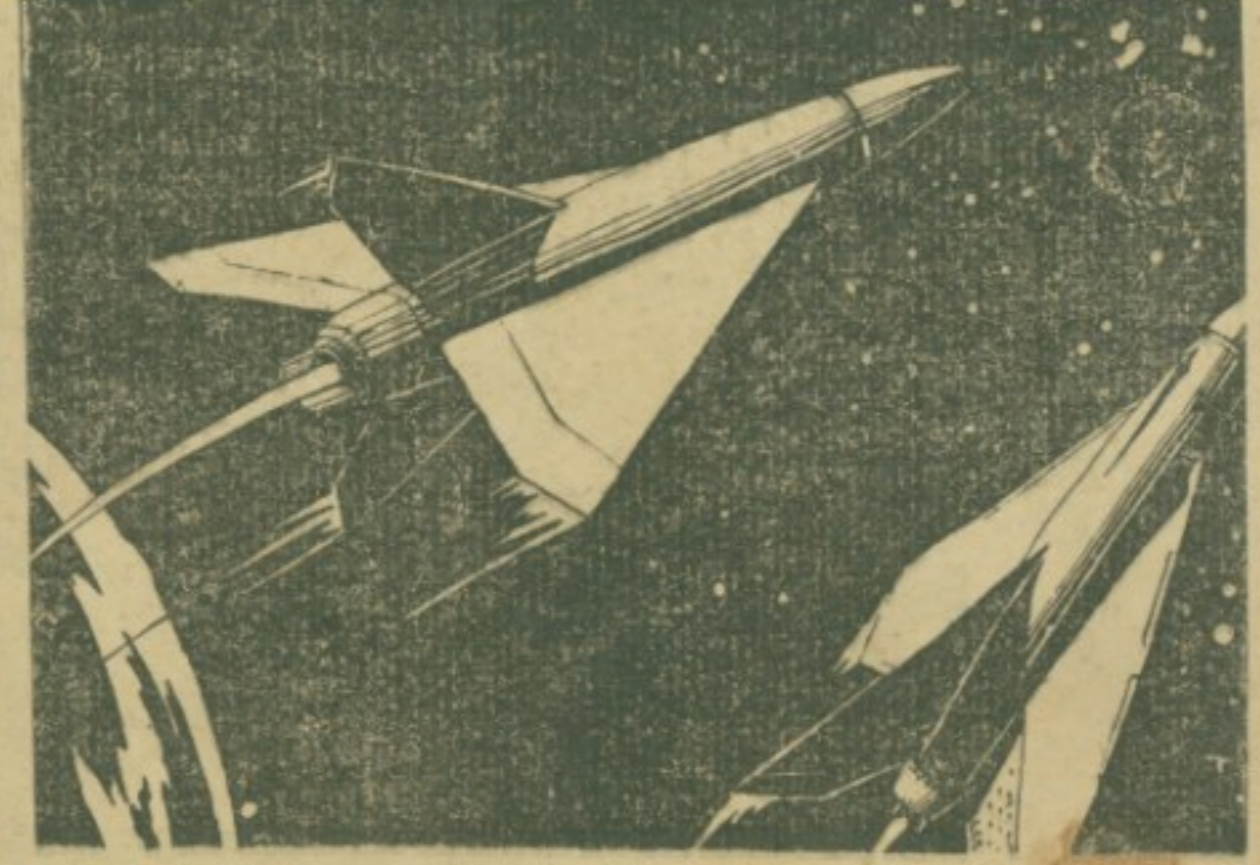
Но, ни на овај начин научници нису успели да дођу до тако чисте атмосфере која не би „замрачивала“ сочива њихових апарата за мерење и фотографисање удаљених небеских појава. За науку је, на пример, од велике важности да добија сасвим јасне слике спектра из васноне, јер се помоћу њега одређује састав појединих тела. Велику сметњу при томе претстављају наслага озона у атмосфери, зато што озон делује као неки филтер, упијајући извесан део ултраљубичастих зракова који стижу са звезда. Да би се омогућило тачно испитивање космичких зракова, требало би да се спектрограф — апарат за њихово снимање — налази изнад наслага озона, које се простиру на 20 до 50 километара изнад земље. Зато су научници дошли на мисао да уграде спектрограф у ракету. Захваљујући томе, дошло се до веома драгоцених података о космосу.

Глава ракете за научна испитивања расечена је по дужини и у пукотину је уграђен спектрограф. Нарочити мотори, које ставља у погон фотоелектрична сијалица, могу да окрећу главу ракете према потреби. Чим се ракета приближи крајњој тачки своје путање, фотоелектричне ћелије у-

кључују направу која покреће сам спектрограф. Глава ракете се постепено обрће, све док се прозор не окрене ка сунцу. Други аутоматски уређаји отварају и затварају објектив за снимање. Кад је посао завршен, ракета почне да пада. Тада се глава одваја од тела и давано се спушта к земљи, висећи о падобран који се отворио чим је пројектил стигао до крајње тачке.

Научници су имали срећу да је први покушај испитивања космоса са оваквом ракетом био крунисан успехом. Ракета је стигла на висину од 80 километара и донела отуда лепо снимљен филм, који је

водио мање и јевтиније ракете, којима су придодати нарочити балони. Опаљена са земље, ракета троши велику снагу да би савладала доњи, јако згузнути слој атмосфере. После тога ступа у дејство балон, помоћу кога и слабија ракета може да доспе готово на исту висину као и велики пројектил. Балони који су имали у пречнику 17 метара коришћени су за подизање мањих ракета на висину од 15.000 до 20.000 метара. Носећи у себи Гајгерове бројаче, оне су дале добре резултате при испитивању космичких зракова. Ракете са већим балонима достигале су висину

показао доста значајних новина. Астрономи се надају да ће доћи дан кад ће са вештачких Земљиних пратилаца — а можда чак и са Месеца — моћи да посматрају далеке васнонске светове. Но, и досадашњи покушаји проучавања космоса помоћу ракета створили су астрономима могућност да продру у многе тајне небеских тела. Нажалост, већина држава радије производи ракете у војне него у научне сврхе, а усто је њихова изградња и необично скупа. Размишљајући како да реше овај проблем, научници су дошли до закључка да треба произ-

од 30.000 до 40.000 метара, док су неке, истине с већим утрошком горива, стигле и до 100 километара.

Будућност припада диригованим ракетама

Недавно су се у Оксфорду окупили научници да би сабрали искуства из досадашњих испитивања. Установљено је да су добијени значајни резултати приликом истраживања јачине космичког зрачења, светлости неба, физичких одлика атмосфере и сунчевог зрачења. Дошло се до спазнања да је температура

у висинама знатно нижа но што се досад мислило. Раније се сматрало да дневно небо постаје тамно изнад 30 километара, али су мерења показала да ипак постоји извесна светлост, која вероватно настаје услед струјања честица сунчаног порекла. Микрофони, постављени у ракети да би забележили сударе метеора и атмосферске прашине, показали су да је та прашина гушћа но што се претпостављало. А једну V-2 ракету ударио је један прилично велик метеор.

Проучавање у Енглеској, где су и остварени први покушаји, дириговане ракете показале су се веома корисним за астрономска испитивања. Нарочито су постигнути значајни успеси у производњи лаких ракета у погледу њихове брзине и могућности управљања са Земље. На пример, главни пројектил тако је конструисан да његове четири помоћне ракете, убрзо после одласка са Земље, отпадају, чиме се постиже још веће убрзање оног дела у коме су смештени инструменти, који после тога достиже брзину од 3.200 километара на час. Оне су у почетку грађене искључиво од метала, али су доцније научници почели да траже неки други, лакши али исто тако издржљив, материјал. Тако се дошло до пластичних маса, које се већ користе за стратосферске летове. Но, ваља напоменути да те масе ипак нису потпуно отстраниле метал.

Најосетљивији део ракете је механизам који служи за управљање помоћу „електронског мозга“. Он располаже са десет пута више лампи но какава већа телевизиска станица. Неким врстама диригованих ракета управља се са Земље помоћу радаровог зрака, који ракету прати чим полети.

Не треба сматрати да је наука потпуно освојила васнонска просторства тиме што је успела да створи дириговану ракету. Јер, ни оне нису савршене. И њиховом продирању у висину супротстављају се разне сметње. Тако, и поред свих успеха које су досада постигли, астрономи ће морати да отклоне још многе препреке да би објаснили проблеме који им се сада намећу.

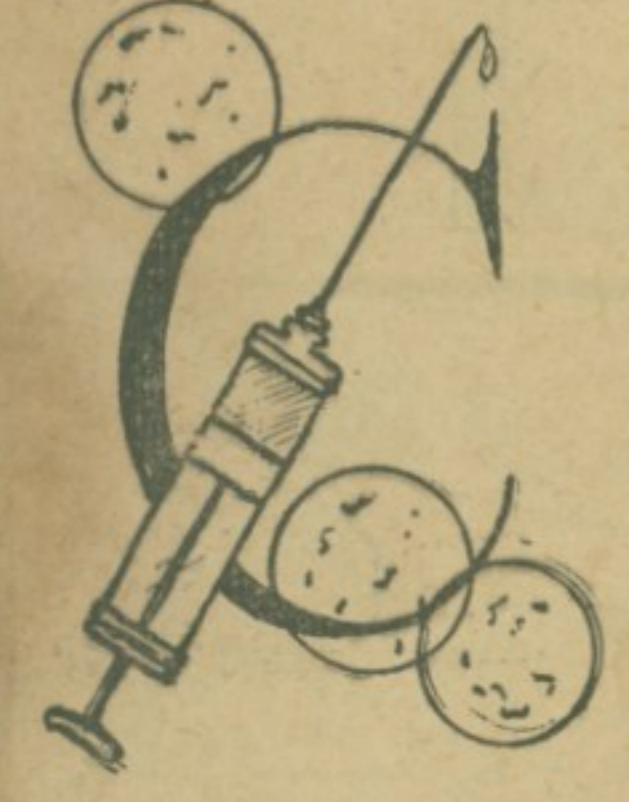
Витамин С противу грипа

У пролећним месецима, марту и априлу има много обољења од грипа, јер је тада време обично веома променљиво. Па и ове године ће услед тога велики број људи бити приморан да остане у постељи, или бар

један покушај у том правцу. Она је једној групи од 260 радница и 16 радника давала свакодневно по сто милиграма витамина Ц. Резултати су испали преко сваког очекивања. За време од два и по месеца овакве прехране, и поред епидемије грипа која је владала у граду, забележено је само пет случајева обољења међу овим радницама.

Витамин Ц има у лимуну, наранџи, животињској јигерици и зеленом поврћу које није било више од 24 часа на ваздуху. И кромпир садржи овај витамин, али га изгуби преко 60 од сто приликом кувања. Зато је препоручљиво пити воду у којој је куван кромпир, јер она садржи доста витамина Ц. Овај витамин може се набавити и у апотекама.

Наша крв има у пролећним данима веома низак проценат витамина Ц и зато га у то доба треба што више узимати. У погледу прехране од грипа још боље је узимати мешавину витамина Ц и нешто кинина. Међутим, приликом опште у Минхену лекари су одустали од употребе кинина, јер су многе жене осетљиве према овом леку.

да прекине свој рад. Потребно је, значи, предузети неке мере да се та обољења сведу на најмању меру. Једна велика фабрика у Минхену учинила је недавно

НЕОБИЧНА ПОШИЉКА

Познато је да се у фантастичним романима пише, углавном, о свему и свачему. Али, има и таквих фантастичних романа, као што су Жил Вернови, у којима се предвиђа нешто на основу дотадањих достигнућа науке, што је доцније и остварено. Затим, има и таквих фантастичних романа у којима се пише о чудима давно изчезлих цивилизација, за које наука није могла, нити ће икад моћи да утврди да ли су заиста постојале. Такви романи плод су искувише живе маште писца. Међутим, пре петнаестак година људи су се побринули да својим потомцима који ће живети кроз неколико хиљада година оставе сигурног доказа о данашњој култури и цивилизацији.

То је било 22 септембра 1939 године. Неки амерички научници закопали су петнаестак метара дубоко у земљу један пакет у облику цилиндра. У цилиндар је стављена једна енциклопедија, мапе, књиге и слично што може да сведочи о постигнућима људи двадесетог века. Све је то снимљено на филму и може да се прочита помоћу микроскопа који је такође приложен. После тога, на нарочитим металним плочама исписан је план места на коме се налази ова необична пошиљка и те плоче раздвојене су неким библиотекама. Пошиљка је намењена људима из 6.939 године — дакле онима који ће живети пет хиљада година од дана полагања цилиндра у земљу.

Познато је да је зуб времена уништио многе тековине старих цивилизација: Грчке, Картагине, Вавилона, Египта, Рима итд. Зато су се научници постарали да ова пошиљка буде сачувана. Она је смештена у цилиндар од такозваног пирекс-стакла, а овај је стављен у други цилиндар, направљен од метала који не рђа.

Пирекс-стакло садржи много борне киселине, а мало соде. Оно доста личи на обично стакло. Ужарена сијалица направљена од пирекс-стакла неће прснути ако се замочи у хладну воду. Шерпе, лонци, тигањи и остало посуђе начињено од тога стакла неће прснути кад се метне на ватру. Ово стакло у стању је да издржи подједнако добро и јаке поларне хладноће и тропске врућине. Због тога се оно много употребљава у разним гранама индустрије.

Вечера у боји

Један шведски научник извео је један занимљив опит да би доказао како боја утиче чак и на особе које су иначе веома сталожене. Он је позвао на вечеру двадесетак особа, људи и жена, које је познавао као врло срећне и мирне. Али, баш кад је на сто изнето печење од живине и риба, неко је окренуо електрични прекидач и уместо обичне, беле, засијала је помешана црвена и зелена светлост. Домаћин је објаснио да је у питању технички квар и замолио госте да се не базирају на то, већ да се прихвати јела као да се ништа није догодило.

Но, и поред ових љубазних речи, гости су се ускоро осећали веома нелагодно. Риба је изгледала црна и сива, као да је била преливена мастилом. Турка је била црвена. Неко поврће имало је љубичасту боју, а грашак је био плав. Људи су једва гутали чак и најодабраније залогаје. Престао је сваки разговор. Одједном, једна жена је вриснула и припала салвету устима. Била је убеђена да јој је неко, уместо црног вина, насуо у чашу рицинус.

Сматрајући да је шала доста трајала, научник је дао знак послужити и опет је засијала нормална светлост. Одмах су јела добила уобичајени изглед.

Тада је домаћин изнео сврху овог опита и после тога сви су почели да се смеју и шале. Одростили су домаћину што их је узео за пробу, а научник се уверио да боје играју важну улогу не само за вид, већ и за укус и мирис.

РУЖНО ПАЧЕ

РУЖНО ПАЧЕ ЈЕ НАСТАВИЛО ДА ЛУТА И ДА ТРАЖИ СВОЈУ МАЈКУ... АЛИ НИКО НИЈЕ ХТЕО ДА РА ПРИМИ!

ЈА НЕ ПРИПА- ДАМ НИКОМЕ... МОЖДА САМ СИРОЧЕ! УХ КАКО ЈЕ ТЕШКО КАД ЈЕ НЕКО САМ!

ДА НИЈЕ СЛУЧАЈНО ОВА... МОЈУ ДА ЈЕ ПИТАМ... ХМ... ОВАЈ... ЈЕ Л' ТЕ ГОСПО БО?

3-3-3-

ОВАЈ... ДА НИСТЕ ВИ МОЈА МАМА?

ШТА? КО-О-О-О... ЈА-А?

ТИ... ГЛУПА МАЛА НАКАЗО! БУДИШ МЕ ИЗ СНА ЗБОГ ТАКВИХ ГЛУПИХ ПИТАЊА! ГУБИ СЕ...

ЈАО! ШТА ЈЕ ТО?

ОПРОСТИТЕ, ГОСПОЂО! НИ САМ ХТЕО! БЕЖАО САМ И...

ХММ... ТИ СИ ВРЛО НЕСПРЕТАН! ЗАР СЕ ТВОЈИ РОДИТЕЉИ НЕ СТАРАЈУ О ТЕБИ?

НЕ, ГО СПОБО... ЈА НЕМАМ РОДИТЕЉЕ! О... КАКО СТЕ ВИ ЕПИ! КОЛИКО БИХ ЈА ДАО ДА НИСАМ ТАКО РУЖАН!

РУЖАН? ЗАШТО? ТИ НИСИ РУЖАН, МАМИ!

ЈЕСАМ, РУЖАН САМ! И ЗАТО МЕ НИКО НЕЋЕ!

АЛИ ЈА ТЕ ХОКУ! ЈА ИМАМ ЈОШ ДЕЦЕ БАШ КАО ШТО СИ ТИ, ПА ЋЕШ С ЊИМА ДА СЕ ИГРАШ!

ОХ... ЈА ЗАСТА ЛИЧИМ НА ЊИХ! ТО ЗНАЧИ ДА САМ И ЈА ЛАБУД!

РАЗУМЕ СЕ ДА СИ ЛАБУД! КАД ПО РАСТЕШ БИ ЋЕШ ВРЛО ЛЕП!

ДОБАР ДАН, ГОСПОЂО ГУСКО! ЛЕПО ВРЕМЕ... А?

О КАКО ЈЕ ЛЕПО КАД ЈЕ НЕКО МЕЂУ СВОЈИМА!

WALT DISNEY - КРАЈ

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Физика и физичке појаве

Физика у ширем смислу јесте наука о природи уопште, а у ужем смислу то је наука о законима и узроцима природних појава, уколико оне нису изазване органским и хемиским силама. Она се дели на механику (науку о кретању), акустику (науку о звуку) и оптику (науку о светлости), а у њу спадају и магнетизам, електрицитет и наука о топлоти. Експериментална физика долази до знања на основу огледа, а математичка изводи закључке из теорија до којих се дошло на основу искуства.

И пара је, према томе, вода, а не нека друга материја. У суштини је она исто што и вода, само има друкчији облик. Да је ово тачно можемо се лако уверити. Чим се пара охлади, поново ћемо добити воду.

На овај начин видели смо два стања воде: текуће и гасовито. Ево и трећег, чврстог: леда, који настаје кад се вода охлади до нула степени Целзијусових.

Сва три стања воде — текуће, гасовито и чврсто — у суштини су исто. Ту су у питању само разни облици једне материје који су настали због промене температуре.

Корен речи физика — физис — грчког је порекла и у старогрчком језику значи природа. Физика, дакле, тумачи појаве где се нека материја у суштини није променила, него је добила неке посебне особине и променила изглед. Навешћемо пример за то.

Сви смо видели како се вода греје у лонцу. Том приликом приметили смо да се из лонца диже пара. Што се пара више дизала, све је мање воде било у лонцу; вода се претварала у пару. Вода-течност прешла је у свој гасовит об-

Мање познати називи неких наших острва

Нека наша острва добила су имена по томе чиме се баве становници који на њима живе, или по томе каквим природним богатствима та острва располажу. Тако се нека острва називају земљорадничка, јер се њихови становници углавном баве земљорадњом, затим виноградарска, масли-нарска, пошумљена, воћарска и повртарска, сточарска, за-

тим острва на којима постоје каменоломи и рударска острва. Има и такозваних птичјих острва, на која човек ретко залази и на којима живе галебови и ронци, као и друге птице. То су обично пуста острва. Постоје и острва рибара, чији се становници баве риболовом, острва сунџера и корала, затим слана острва, на којима се производи со, остр-

ЕСКИМИ НЕ ЗНАЈУ ЗА „ЗУБОБОЉУ“

Један познати британски зубни лекар, Видијем Калзи Фреј, који је провео више година међу Ескимима проучавајући њихове обичаје и болести, вратио се недавно у Велику Британију са занимљивим открићима. Он је утврдио да у ескимском језику не постоји ниједна реч која означава зубобољу или било каква квар на зубима или болест зуба. До доласка белих људи Ескимии нису знали да зуби могу да боје нити су их видели пре него што сами испадну. Тек по доласку белих људи и примљем њиховог начина исхране зубобоља је почела да се шири и код Ескимии.

ТАРТИФ

Тартиф је име главног јунака у истоименој комедији великог француског писца Молијера. Иначе, у фигуративном смислу реч Тартиф оличава претворна човека, лицемера и фарисеја.

ДРЕ-БИНА

Дре-бина (немачки: Drehbühne) је окретна позорница, коју је 1896 године пронашао позоришни техничар Карл Лаутеншилегер и помоћу које се може вршити брзо мењање сцена: док је један део велике окретне плоче окренут публици као готова сцена, док се други може уређивати за наредну сцену.

ЧАРОБНИ КВАДРАТ

11	77	62	29
69	22	17	71
27	61	79	12
72	19	21	29

Збир бројева у појединим редовима овог квадрата, волоравно, усправно и дијагонално, увек је исти — 179. Ову своју особину квадрат задржава чак и онда кад га окренемо наопачке!

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

Многи мали цртачи муче се јер не знају шта би цртали, иако имају добру оловку и лепу хартију за цртање. Да не би и даље лупали главу око тога, дајемо им овај цртеж да га прецртају. Није тешко, само треба мало више пажње.

КРЗНО

И ЊЕГОВА УПОТРЕБА КРОЗ ВЕКОВЕ

Људи који су живели у прадавна времена знали су добро да крзно може веома корисно послужити за прављење одеће. Они су убијали дивљач, па пошто би је одрали одмах су крзно, још топло, огртали. О неком штављењу коже или о неком кројењу тада није било ни помена. Требало је да проју хиљаде година док је човек научио да прерађује кожу. Тек у палеолиту људи су и то научили, али је начин рада био веома примитиван, сличан ономе који и данас примењују Ескимци и нека индијанска племена.

Прву трговину крзном коју је историја забележила повео је кинески цар Санг Гиа Баки, не фараона. Стари Феничани и Јевреји, а, поред Египћана, и неки други афрички народи, веома су ценили крзно. Велики грчки песник Хомер говори о одећи својих јунака која је направљена од крзна. Тако је Агамемнон био одевен у лавље, а Менелаж у леопардово крзно.

У старом Риму крзно је такође било на цени. Забележено је да су за време Првог пуног рата многе Римљанке биле одевене у крзно које је било украшено златом. У IV веку основана је и једна крзнарска задруга у граду Остији. Сто година доцније, римски цар Диоклецијан издао је ценовник крзна да би омогућио подизање цена. Историјар Тацит помиње да су Немци били одевени у одела савишена од необично лепог крзна. Поглавике неких варварских племена биле су, према римским изворима, обучене у одела направљена од крзна хермелина и соба.

У каснијим временима готово сви владари кројили су одећу од скупоценог крзна, или су је њиме делимично украшавали. Франачки владар Карло Мартел веома се обрадовао кад је 733 године, после победе над Маврима, запленио више крзених плаштова. Карло Велики волео је да се облачи у одело направљено од крзна соба и хермелина, а у томе нису заостајале за њим ни његове кћери.

Иако се све више тражило добро крзно и његова се обрада све више усавршавала, вековима се до крзна долазило само ловом. Тек у новије доба оснивају се фарме на којима се гаје животиње чије је крзно на цени. Последњих година крзна се производе и вештачки, од различитих пластичних маса.

ЈЕДНА НОВА НАУКА

Пре кратког времена „роџена“ је једна нова наука — биоминералологија. Научници који се њоме баве ставили су себи у задатак да објасне на који се начин стварају камчици у разним животињим органима: бубрезима, жучној кесици итд. Досад су ове појаве испитивали искључиво лекари. Међутим, минералози и кристалографи надају се да ће у томе имати много више среће. Они сматрају да се стварање камчица у животињим органи-

зму врши на сличан начин као и стварање пењинских кристала. Познајући физичке и хемичке услове под којима се ови кристали образују, они верују да ће моћи да пронађу и у тајну формирања камчица у појединим органима животиња.

Посматрајући помоћу рентгенових зракова развизак камена у животињем организму, ова млада наука већ је дошла до извесних, додуше веома скромних, резултата.

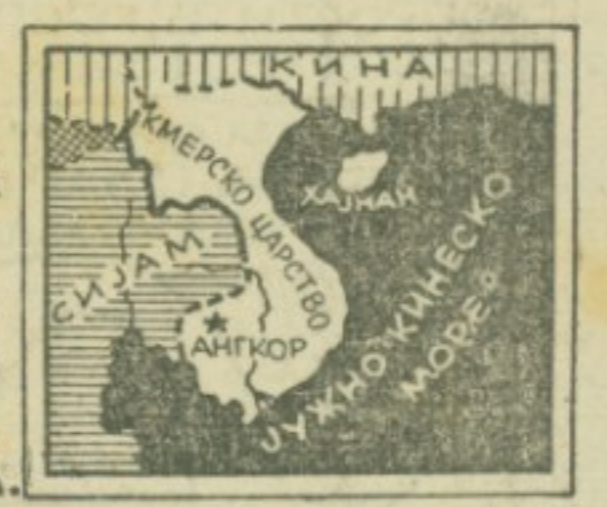
ТАЈНА АНКОРА

МИЛИОНИ СТАНОВНИКА ЖИВЕЛИ СУ НЕКАД У АНКОРУ, А ТАДА СУ НАЈЕДНОМ СВИ ИШЧЕЗЛИ. КУД СУ ОТИШЛИ?

ЛЕГЕНДЕ ПРИЧАЈУ ДА ЈЕ БИЛО ПОТРЕБНО 1000 СЛОНОВА ДА БИ СЕ ИЗ ЊЕРА ОДНЕЛО БАГОСЛОВНО БЛАГО

АНКОР ВОТ, ВЕЛЕ-ЛЕПНИ ХРАМ СТАРИХ КМЕРА, ПРЕСТАВЉА НЕНАДМАШНО АРХИТЕКТОНСКО ДЕЛО СКУЛПТУРЕ КОЈЕ ГА КРАСЕ МОГУ СЕ ТАКМИЧИТИ С ВАЈАРСКИМ ДЕЛИМА СТАРИХ ГРКА.

Дубоко у дунглама Индокине, северно од Дон Лесапа (Великог Језера) лежи напуштени Анкор, средиште некадашњег Кмерског царства. Добро сачувани остаци сведоци су једне старе културе која је овде цветала од 9 до 14 века. Један од њених највећих споменика свакако је Анкор Тхом (Велики град). Његова изградња почела је у 9 веку. Град је био опасан зидом и широким јарком пуним воде. У њега се улази кроз пет великих капија. Кроз град води пет широких алеја, дуж којих се налазе камене статуе које представљају људе у седећем положају с вишеглавим кобрама у крилу. Усред града диже се Бајон, грађевина за коју се није могло утврдити да ли је храм или краљевска гробница. Средишни део Бајона чини витка кула висока педесет метара, око које се налази још педесет мањих. Зидови свих зграда у граду украшени су вајарским радовима, међу којима су најлепши барелефи са сценама из живота и епизодама из старих предања.

Осам миља далеко од града налази се Анкор Вот (Велики храм), огромна грађевина која заузима простор од четири квадратна километра. И Анкор Вот опасан је зидом и заштитним каналом. Пет високих кула, које потсећају на храстов жир заједно с капицом, чине архитектонску целину необичне лепоте.

Почетком 14 века становништво Ангора напустило је свој велики и лепи град и отишло незнано куд. Због чега су творци и носиоци једне од највећих старих цивилизација готово преконоћ напустили своја огњишта и шта је с њима било, за науку је још тајна.

Португалска медуза

најопортунистији становнику мора

Површина тропских мора често је покривена милионима медуза, тако да се на сунцу пресијава у хиљадама тонова плавих и ружичастих боја. Између свих њих најдељша је такзована португалска медуза.

знак „захвалности“ маме веће рибе на домаћај пипака. Има више случајева да су и људи били жртве отрова португалске медузе, који је понекад деловао тако брзо да је савладао човека пре него што је стигао да изађе из воде. После убода на кожи се појављује

Португалска медуза изгледа као један јединствен организам. Уствари, она је невероватно сложена колонија великог броја живих бића, способних за различите радње, као што су: пливање, узимање хране, размножавање, одбрана итд. Важност коју сваки поједини члан има у животу колоније иста је као и важност појединих органа за одржавање организма. Португалска медуза састоји се из великог мехура, који је испуњен гасом и има пипке, често дуге по неколико метара. Мехур помаже медузи да се одржава на површини. Али, кад медуза жели да се спусти испод површине мора, онда испушта гас. Нарочити чланови колоније који стварају гас поново пуне мехур према потреби и медуза тада излази на површину.

Пипци португалске медузе грчати су отровних бодљи и тешко риби која се нађе на домаку њих. Бодље су смештене у шупљинама пипака. Оне имају облик изврнуте цеви, запете су као опруга у шупљини и покривене поклопцем. Кад је поклопац надражен због присуства неке рибе, онда се он отвара и тада издеће бодља, која се изврне као прст рукавице. Медуза може да употреби бодљу само једном, јер после употребе бодља отпада и поново израсте. Одмах после убода отров савлада рибу, коју медуза за омота пипцима и привуче до уста. Занимљиво је да постоји врста малих риба које се слободно крећу међу пипцима медузе. То је нека врста пријатељске заједнице у којој медуза штити те рибе, а оне у

је црвенило слично опекотини, затим наступају грчеви слични онима код падавичара, па ако одмах не помогне лекар, жртва ће умрети у највећим мукама. Дуго времена инјекције морфијума употребљавале су се као лек, али нису имале нарочито дејство. Истину, грчеви су престајали, али се болесник веома споро опорављао. Када је примећена сличност између последња убода португалске медузе и уједа једне врсте паука, одмах се покушало са давањем инјекција калцијум глуконата, којима су се успешно лечили болесници које је ујео паук. Иако пауци и медузе немају никакве сличности, изгледа да је садржина њихових отрова слична, па се калцијум глуконат показује као одличан лек.

427 ДАНА ЗА БРИЈАЊЕ

На основу многобројних статистичких података из целог света, израчунато је да цивилизовани човек просечно утрочи у току свога живота 3.400 радних часова или 427 радних дана на бријање и шišање. Међутим, најновија научна открића показала су да претерано прање лица и тела сапуном може да буде штетно. Утврђено је да се на површини коже образује веома танак слој нарочите супстанце кератина, која шти-

ти организм од многобројних бактерија. Ова природна преграда против болести образује се и на коси, noktима и свим деловима. Уништавање кератина водом и хемикалијама које се налазе у сапуни често доводи до екцема (болест XX века), сушења, љуштења и раздражености коже, пликова и слично. Кератин уништавају и разни силиконски кремови и друга масна козметичка средства.

У

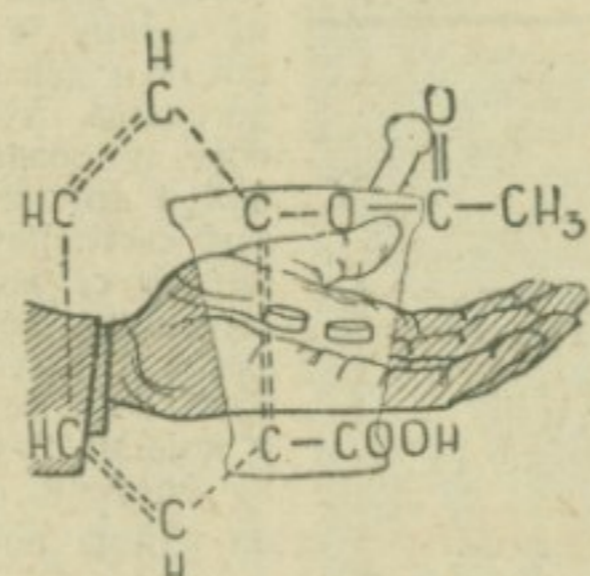
једном нацистичком логору, кришом од стражара и њихових доушника, на прљавим и изгубљеним отпацима хартије до којих се једва долазило, један човек, у то време само број без имена и презимена, писао је историју. То није била историја неког народа, личности или његовог сопственог живота. Он је писао историју лека који се данас највише употребљава у свету — аспирина. Тај човек звао се Артур Ајхенгрин. Пре доласка нациста на власт био је главни хемичар Бајерових института у Немачкој.

Ацетилсалицилну киселину, активни састојак аспирина, открио је још пре сто година Шарл Фредерик Герхар, француски хемичар родом из Алзаса. Но, требало је да пројекте читавих педесет година па да научници увиде значај овог открића, и то захваљујући само упорности Артура Ај-

хенгрин и једној превари којој је он морао да прибегне да би и практично доказао тачност својих лабораториских опита са ацетилсалицилном киселином. Наиме, Хајрих Дрезер, математичар и научни директор Бајерових института, тврдоглаво је заступао мишљење да ефикасност једног лека зависи од тога да ли је он добар спроводник електрицитета. А како је аспирин, лек који су Ајхенгрин и његови сарадници справили од ацетилсалицилне киселине, рђав спроводник, Дрезер није дозвољавао да се његово дејство практично испита у болницама, тврдећи да је то „прави отров за човечје срце“.

Неколико месеци Ајхенгрин је испитивао дејство аспирина на самом себи, а затим је кријући то од Дрезера, послао извесну количину новог лека неколицини својих познаника

НАЈВИШЕ УПОТРЕБЉАВАНИ ЛЕК

лекара у Берлину. Отуда су убрзо почели да стижу извештаји. Лекари који су испробали нови лек тврдили су да је аспирин изванредно средство за умирење болова, да смањује температуру код болесника и да је нешкодљив за срце. Кад је средно све извештаје, Ајхенгрин је упознао с њима Дрезера и остале директоре Бајерових института. Ускоро су Бајерове фабрике почеле да производе аспирин.

Али, као што се то понекад догађа с научним открићима,

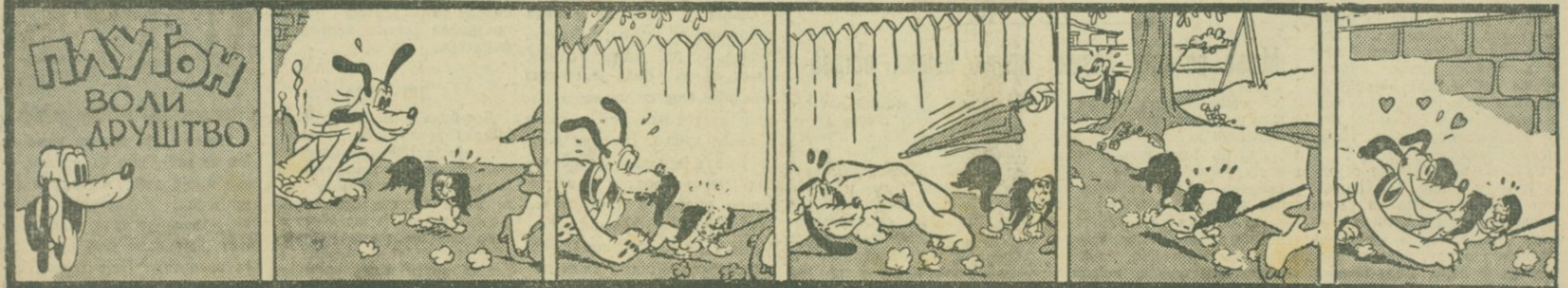
слава због проналаска и практичне примене новог лека није припала Ајхенгрину, већ Дрезеру, научном директору института који га је произвео. И не само слава, већ и знатно богатство.

Данас је аспирин лек који се у свету највише употребљава. У Америци се сваког дана „попије“ четрдесет и два милиона таблета, што значи да просечно сваки човек, жена и дете потроше за годину дана по сто таблета аспирина.

Мада је аспирин већ толико година у употреби, лекари

још не знају у чему је његова „тајна“. Али, они знају да је аспирин, без обзира да ли се узима у облику таблета, прашка или течности, један од најсигурнијих и најнешкодљивијих лекова. Он смањује повишену температуру код болесника, али опште не делује на смањење нормалне човечје температуре. Ако човек кога боли глава узме једну или две таблете аспирина, главобоља ће престати а да се притом температура тела не смањи.

Ацетилсалицилну киселину, активни састојак аспирина, адсорбује крвоток десет минута после узимања лека. Тај процес може се убрзати ако се, заједно са аспирином, узме и мало соде бикарбоне. Поред тога што убрзава дејство аспирина, сода бикарбона штити осетљив стомак који не подноси киселину.

По мишљењу неких стручњака, данас шуме у целом свету захватају простор од 3.530 милиона хектара. Разуме се, тај простор у прошлости био је кудикамо већи. Али, кад је човек научно да ло-

ву, пашњак и ливаду, да би саградио кућу (нарочито у периоду брвнара) и да би добио дрва за огрев. Потребан му је био новац, па је секао шуму и терао дрва на пијацу. Немоћне, шуме су потискиване из долина наших река и питомијих побрђа, где су се насељавали људи. После је дошло до изградње железница и отварања рудника. Затим су давале концесије за сечу шуме и вршене разне спекулације.

Капитализам, који је процрпо у Србију у другој половини 19 века, направио је још већу пустош. Он је био далеко опајнији од три главна непријатеља шуме: козе, пожара и бесправне сече. Од жеље за профитом шума не може да се сакрије. Од њега нема мира шума ни у најудаљенијим крајевима. Он није хтео ни да чује за то да шума обезбеђује услове за благостање народа и развој културе; да њено уништавање значи уништавање основних услова за живот. Није га се тицало ни то што шуме штите оранице, ливаде и воћњаке од бујичних наноса, а изворе и лековите воде од пресушивања, као ни то што су шуме необично важне за народно здравље.

Последње свега тога биле су веома тешке, пошто није вођена брига о пошумљавању. У једном извештају из 1891 године каже се: „Наше чувено богатство у шумама почиње да се претвара у сиромаштво“.

Србијом су харале бујнице. Шест година после овог извештаја пише се у једном прогласу: „Две године узастопно страдају наша села и градови од поплава. Да су сачуване наше шуме данас би много мање њих сузе лиса и невоље трпело“.

„Лешеве људи, жена и нејаке деце, десет воденица порушено, железнички мост здрубљен, пруга на дужини од 600 метара одбачена“ — каже се у једном допису из 1900 године.

Године 1939 једна бујица на нела је за свега двадесет минута штету од три милиона динара и уништила једанаест људских живота. Исте године бујица је у Белој Паланци однекла 17 деце и 45 кућа. За време последње окупације посећено је ради искористивања 100.000 хектара шуме, а у страху од народних бораца непријатељ је правно такозвана заштитне појасеве и посекао још 20.000 хектара.

Профит је посекао милионе стабала у српским шумама, али је он најзад посечен.

Поред побројаних користи које имамо од шуме: да она утиче на климу краја у коме се налази, да спречава бујнице и онемогућава њихова штетна дејства итд., она је најзначајнија због свог главног производа — дрвета. Дрво је један од најважнијих предмета светске трговине. У светској производњи сировина дрво долази на друго место: одмах иза угља, а испред нафте и челика. Од дрвета се прави и хартија за штампање књига и новина. Да би један дневни лист са тиражом од 100.000 примерака излазио годину дана, потребно је посећи 15 до 20 хектара шуме. За свака три вагона ископаног угља троши се један кубни метар грађе. Да се добију прагови за градњу једног километра железничке пруге, мора се посећи 2,5 хектара зреле шуме. Са једног хектара шуме може се добити сувом дестилацијом 100.000 килограма сирћета, 50.000 килограма дрвеног угља, 14.000 килограма катрана и 1.000 килограма алкохола.

Кад знамо за све ове користи од шума, онда треба да их добро чувамо и што више обнављамо, јер тиме у великој мери доприносимо даљем развојку народне привреде.

БОЈКОТ

као средство борбе

III ре педесетак година у Србији, у којој је на челу радничког покрета била Српска социјал-демократска партија, бојкот је био значајно средство у борби против оних радника који нису били солидарни са својим друговима, или су их издавали. Бојкотовани радник био је жи госан као издајник радничког покрета, а бојкот као средство борбе био је јако цењен у читавој Србији.

Бојкотовани су и послодавци који су вршили грубу експлоатацију радника, малтретирали их или им закидали наднице. Имена бојкотованих послодавца објављивана су у радничкој штампи и ниједан свесни припадник радничког покрета није хтео код њих да се запосли. Пошто су најбољи и најискуснији радници били организовани у радничке партије и синдикате, то су бојкотовани мајстори били лишени могућности да имају квалитетан кадар радника, па су се веома бојали бојкота.

У историји радничког покрета има доста лепих примера борбе против издајника покрета. Најчешће су бојкотовани зато што су одавали своје другове послодавцима да су учествовали у разним политичким акцијама, неки због тога што су цепали чланске или синдикалне књижице итд. Сви ови случајеви објављивани су у радничкој штампи. Када је то било оправдано, никакви рођачки или други обзир нису спречавали раднике да спроведу бојкот. Овде ћемо навести један такав пример.

У фабрици „Гођевац“ у Београду радила је и Даринка Живановић. „Радничке новине“ из 1907 године објавиле су у једном свом броју изјаву Ђорђа Влајкића, лакирерског радника, у којој он каже: „Моји другови у молерско-фарбарском одељењу фабрике „Гођевац“ у Београду напустили су рад и студили у борбу за укидање рада на парче. Пошто сам се лично и преко синдиката уверио да су моји другови у праву и да је њихова акција исправна у сваком погледу, то изјављујем да је моја сестра Даринка Живановић, радница у истом одељењу, не ступивши са својим и мојим друговима у борбу, извршила издајство према заједничкој пролетерској ствари и да више ничег ни сродничког ни заједничког немам са њом“.

„ШКОЛАЦ“

ЗА ДОБИЈАЊЕ КАТРАНА

У нашој земљи у прошлости катран се добијао на веома примитиван начин, при чему су наносише велике штете шумама. Јер, да би се добило неколико десетина килограма катрана требало је спалити огромне количине боровог дрвета. Тако су радници сељаци у свим крајевима Србије где је било борове шуме.

У Државном архиву у Београду чува се један занимљив документ о томе шта је предузето да се ове штете отклоне. Наиме, француски конзул у Београду, знајући како се ради катрана уништавају шуме у Србији, саопштио је тадањем српском министру иностраних послова да се катран у Француској добија на други начин и притом се шума доста штеди. Због тога је препоручио српској влади да пошаље у Француску једног питомца који би студирао рационално добијање катрана од боровине. Тадања влада није била много склона да пошаље човека који би специјално ово студирао, а и у Србији тога времена то је изазивало потсмех. Таквог су студента унапред прозвали „школац за добијање катрана“.

Све је то учинило да се за ове студије одреди један државни питомак који се већ налазио у Француској. Одлучено је да Стеван Милосављевић, који је у Паризу студирао медицину, почне сада да студира добијање катрана на модернији начин.

Равно пре сто година, 1854, издат је налог Милосављевићу да прекине своје медицинске студије и да одмах оде у Бордо, где је нарочито развијена индустрија катрана, да изучи како се добија катран а да се дрво не оштети, па кад стекне потребно знање да се врати у Србију. Милосављевић је тако и учинио.

Ма колико изгледало необично да један студент прекине медицинске студије да би проучавао добијање катрана, ипак је за привреду Србије прошлог века ово значило много. Та околност допринела је у извесној мери да се очувају шуме, које су дотле немилнице уништаване.

Ето, тако је учињен први корак у овом медицинском подухвату. Др Берген и даље проучава утицај хормона на боју коже и мисли да ће кроз неколико година моћи да постигне потпуно сигурне резултате.

„БЕЛИ“ ЦРНЦИ

III згледа да ће Црнци ускоро моћи да по својој жељи мењају боју коже, тј. да постану „бели“ Црнци. Ако то успе, има за све да се захвали лекару-гинекологу ван ден Бергену из Јоханесбурга.

Пре извесног времена, у ординацију др Бергена дошла је једна Црпкиња, коју је он прегледао. После неколико дана јавили су му да је родила дете са светлом бојом коже. Берген се заинтересовао за тај случај, па се распитао за претке и по мушкој и по женској линији у овој породици и установио да су сви били Црнци. У њој није било ниједног белца нити мелеза. Објашњење овог чудног случаја лекар није могао да нађе.

неколико црначких породица у којима је било жена пред порођајем и понудио им да им омогући да роде белу децу. Неке од њих прихватиле су понуду и лекар се дао на посао. Свима породицама дао је хормон и с нестрпљењем очекивао кад ће се родити бебе. И није се преварио: све Црпкиње које су примиле хормоне родиле су децу са светлом бојом коже.

Време је пролазило. Једнога дана дошао је у Бергенову ординацију неки Црпач, који му је испричао да се у његовој породици десило право чудо: жена му је родила дете које има белу кожу. Чим је ово чуо, лекар је скочио од радости, јер му је одмах постало јасно шта је узрок овој необичној појави. Наиме, жена овог Црпача била је болесна и често је долазила код лекара да је лечи. Том приликом он јој је давао хормоне, који су вероватно утицали на боју коже новорођенчета.

Али, др Берген још није био потпуно сигуран у ово. Да би утврдио тачност своје претпоставке, он је посетио

ЛАБОРАТОРИЈА У КУЋИ

пазите кад љуштите кромпир, нарочито кад почиње да клија.

Још један врло јак отров јесте главница код ражи. Печењем се тај отров не уништава и може бити веома о-

пасан. Коштице од бресака такође садрже отров.

Но, нису у питању само прави отрови. И најздравија јела могу да постану штетна услед дугог кувања. На пример бутер. Ако бутер загревамо до 120 степени, постаје такозвани црни бутер, који се у неким земљама једе с морском рибом или мозгом. Тај црни бутер садржи јак

отров акролеин. Акролеин настаје и кад загревамо уље до 190 степени. Јаје се не сме кувати дуже од двадесет минута, а то није ни потребно, јер се оно стврдне већ после десет. Након кувања од двадесет минута у јајету се ствара сумповодонична киселина. Конзерве које су препарирание с неким хемским средствима могу бити опасне ако се често једу, — каже професор токсикологије Фабре. Овде није реч о тровању повареним, већ потпуно исправним конзервама. Међутим, код поварених, „надутих“ конзерви долази до ферментације аероба, које је толико снажно да деформише чак и лимену кутију у којој се налазе. Ови аероби су микроби с којима свакодневно долазимо у додир. Њих има на нашем одећу и у ваздуху који удишемо. Они нису нимало опасни док су на ваздуху. Али, кад се затворе, споре ових микроба, анаероби, постају отровне. Кувања на 80 степени убија аеробе, али је за анаеробе потребно 120 степени па да угину, а та се температура ретко јавља у кухињама.

Због тих истих аероба и анаероба не треба јести под-

грејана јела. У додиру с ваздухом јело се напуни микробима. Кад се расхлади, ти се микроби задрже у стегнутој маси. Кад се поново стави на ватру, на температуру између 50 и 85 степени, микроби почну брзо да се размножавају и тако масовно излазе на трпезу. Иако је то директан напад на организам, милиони људи свакодневно једу подгрејана јела. Ако код већине њих од тога нема штетних последица, то значи да им се организам привикао на ова стаљна тровања. Али, колико је болести органа за варење и бубрега којима се не зна непосредан узрок!

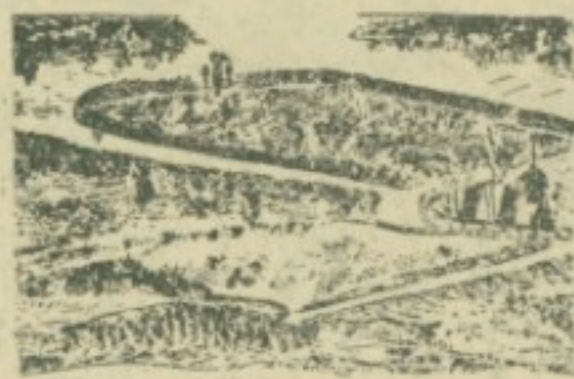
И, на крају, један савет др Полиона:

— Ми свакодневно гутамо разне врсте отрова. Каткад реагирамо и на најздравија јела. Варење је пре свега питање расположења. Човек вари главом и маштом, више него жељудцем и превима. Најбољи противотров за кухињске отрове јесте расположење да се седне за сто окружен породицом или пријатељима. Зато је најбоља домаћа кухиња. Једите са задовољством и жељудац ће вам добро варити, па ће вам и најгоре ствари пријати. Болести стомака стварају рђаво расположење, али добро расположење ствара лаке стомаке.

ВЕРОВАЊИ

ПУТ ЗА НОЖ

Од Дургапура до Тура, два индиска насеља која су удаљена једно од другог тридесетак километара, изграђен је 1503 године веома добар пут. Пут је био

подигнут по наређењу махараџе Мамала, и то само због тога да би његове слуге једном годишње могле да оду до једног потока у близини Тура и да у њему оперу махараџин нож.

МЛАДИ СТАРАЦ

Силас Халок, из Матутика, у Америци, научио је да вози бицикл кад му је било 83 године.

ИЗАБРАН ЗА ПОСЛАНИКА ДА БИ СЕ УТЕШИО

Вилијам Нортмор (1690—1735) из Оксхемптона, у Енглеској, постао је посланик захваљујући томе што је једном приликом изгубио на картама готово читаво имање. Како је то била једина партија карата коју је Нортон одиграо у животу, његови суграђани су га сажаљевали и да би га на неки начин утешили приликом првих избора изабрали су га за свог посланика.

КРАВА СА ПЕТ ПАПАКА НА ЈЕДНОЈ НОЗИ

На фарми Аделине Кларк из Манхети Бича, у Калифорнији, налази се и једна крава која на задњим ногама има по пет, у-

место по два папка. Број папка на предњим ногама сасвим је нормалан.

У СКЛАДУ СА ЗАНИМАЊЕМ

У градињу Белингему, у америчкој савезној држави Вашингтон, постоји једна приватна школа кројења и шивења чија је сопственица, а уједно и наставница, госпођица Хем. Њено презиме преведено на наш језик значи „поруб“.

„ДИЈАМАНТСКА“ ПАЛАТА

Италијански кнез Ерколе I (1431-1505) био је познат међу својим савременицима по претераној грамзливости и жудњи за драгим камењем, а нарочито дијамантима. Због тога је и добио надимак „Дијаманте“. Иако су га савременици назвали

гако из потсмева, њему се тај надимак толико свидео да је зажелио да га овековечи. Због тога је сазидо палату у чије је зидове утиснуо дванаест хиљада ситних комада мермера исечених и изглачених, тако да издалека потсећају на крупне дијаманте.

МАЈМУН КАО СКРЕТНИЧАР

На станици Јутенхејг, на деоници пруге Кеп Колони — Порт Елизабет, догодила се једном железничка несрећа. У тој несрећи сигнариста на станици изгубио је обе ноге и леву руку. Да не би напуштао посао, сигнариста је научио свог припитомљеног мајмуна да диже и спушта сигнале. Мајмун је веома „савесно“ обављао овај посао све док његов господар није стекао право на пензију.

ЉУБИТЕЉИ КЊИГА

Одвек је било људи који су волели књиге. Њихов број порастао је нарочито после проналазак штампе, кад је цена књиге нагло пала. Док је у Средњем веку онај ко би имао неколико књига сматрао за учена човека, јер је и таквих било мало, докле је број љубитеља књига доцније постао веома велик.

Има библиофила са различитим склоностима. Једни траже само најстарија дела — инкунабуле, други издања неког позног штампара, трећи сва могућа издања дела једног писца, док четврти праве специјализоване збирке: из једне научне области, о једној одређеној личности, о једном временском раздобљу итд. Библиофили који познају свој посао могу бити од велике користи за науку. Тако је један од њих саставио збирку позоришних дела, чији је само каталог имао шест свезака, од које су имали драгоцену помоћ историчари књижевности и позоришне уметности.

Често се не прави разлика из међу библиофила и библиомана, па су и ови први понекад излагали потсмеху. У Француској је била спевана и једна песница у којој библиофил каже за неку књигу: „Где, то је добро издање јер у њему се на стра-

ни 15 и 16 налазе две штампарске грешке којих нема у лошем издању“. Библиофили се од ових приговора бране тиме што се често само по штампарским грешкама може разликовати једно издање од другог. Неки се, опет, потсмевају библиофилима што скупају чак и књиге без вредности. Али, ако је да иако без вредности, нека књига може постати касније веома значајна. Тако је један француски „кувар“ из 1655 године крајем прошлог века био на огромној цени јер су готово сви његови примерци пропали до тог времена по разним кухињама. Међутим, научници су из њега могли да добију извештаје о податке о обичајима који су владали у 17 веку.

Кад библиофил дође до једне свеске неког дела, он не мирује док не прикупи и остале, макар дао за њих далеко већу суму него што оне стварно вреде. Многа велика књижевна и антикварна годинама су објављивале каталоге књига и свезака које траже поједини љубитељи. Огласи у новинама такође су служили да се дође до распраних свезака.

Библиофила занима и техничка опрема књиге. Обично се траже оне књиге које имају ширу белину на ивицама, јер се приликом сваког новог повезивања ова белина смањује. Нарочита

пажња обраћа се на врсту хартије и повез. У неким земљама уобичајено је да се од сваког илустра један мали број примерака штампа на финој хартији, или чак и на више врста фино хартије. Ови примерци по правилу се и изумиришу, те представљају нарочиту послетину за библиофила. Прави љубитељ труди се да повез његове књиге буде не само леп и оригиналан, већ и да књигу штити од невремена. Зато је доста чест случај да су библиофили поста ли књиговесци, да не би своје скупоцене књиге морали да поверавају туђим рукама.

Међу тим „кухињским отровима“ има их који су већ одавно познати. Оксидна кромпиру садрже соланин, који је исто толико опасан као и отров најотровније печурке. Ако се зецу убризга соланин, он одмах црква. Зато добро

„Пломбирани“ путници

„Пломбирани“ путници

Авиони Трансканадске ваздушне линије врше превоз путника између Монреала и Свете Марије Солта. Међутим, како овај град нема аеродрома, САД су дозволиле да канадски путнички авиони слећу на оближње америчко тло. Да путнике не би морали да подвргавају царинским и другим прегледима, службеници америчког аеродрома укривају их, одмах по изласку из авиона, у један аутобус, који пломбирају. Тако „пломбирани“ путници прелазе границу. Исти поступак примењује се и према онима који из Свете Марије Солта путују за Монреал.

ИСПИТИВАЊЕ КОСМИЧКИХ ЕЛЕКТРОНА

Да би се што боље проучили електрони који као отпаци космичке прашице падају на земљу, одлучено је да се подигне нарочита станица за њихово испитивање у Боливији, на висини од око 5.000 метара. Сматра се да ће испитивања на већој висини дати много тачније резултате.

СКУПЉИ ОД ЗЛАТА

„Тилијар“, тркачки коњ из ергеле Аге Кана, продат је у Ирској за суму од 250 милиона франака. Неко је том приликом израчунао да би иста тежина злата била знатно јевтинија. За оваког коња заиста се може рећи да „вреди злата“.

Волт Дизни:
ДУШКО ДУГОУШКО
И ДРУГИ
ДОБРИ И РБАВИ
СТАНОВНИЦИ
ЊЕГОВЕ ВАРОШИЦЕ
И ОКОЛИНЕ
ЛИЈА, ЛИЈА - ПА ДОЛИЈА

НЕКО МИ СТАЛНО КРАДЕ МЕД И ТО ИСПРЕД САМОГ МОГ НОСА!
ЧИНИ МИ СЕ ДА ЗНАМ КО ЈЕ ТАЈ МЕДОЛИЗАЦ!

ПА ТИ ЊЕШ МИ СВЕ ПОБРКАТИ!
НЕ БРИНИ! ТА ЗЕРКА ЊЕ НАМ ПОМОЋИ ДА РАСВЕТИМО...

АХ... АХ... ЕВО ЧИКА МИШКА... ЊЕМУ САМ СЕ И НАДАО!

ОХО КОЛИКО ГА ИМА!

ОВАЈ КОМШИЈА... ХТЕО БИХ СЕМЕ ОД ЈАПАНСКЕ ТРЕШЊЕ... ИМАТЕ ЛИ?

ХМ... А МОЈА ЖЕНА СИЛНО ЖЕЛИ ДА ПОСАДИ ЈАПАНСКЕ ТРЕШЊЕ!

ОВАЈ... МОРАЋУ ДА ПОТРАЖИМ У ДРУГИМ ГОЈ РАДЊИ!
АХА... ЗА ЊИМ!
ЈЕ Л' ЗДИПИО?

МАЛО КАСНИЈЕ
ШТО БИХ СЕ ЈА ЛОМАО ПО ШУМИ И ТРАЖИО МЕД, КАД ГА ДРУГИ СКУПЉА МЕСТО МЕНЕ!

БРЗО, ДОКТОРЕ ГАРВО! ЧИКА МИШКО НЕ МОЖЕ ДА ОТВОРИ УСТА!
БАКААНИЦА МАРКА ГРЕБИКА
УММ-М-М... УММ-М-М... ИЗГЛЕДА ДА ЈЕ ОНЕ-МЕО!

ОХ... САМО САМ ЕТИКЕТЕ ЗА МЕД ЗАЛЕПИО НА ТЕГЛЕ С ЛЕПКОМ
КАКО СИ ТО УДЕСИО, ДУШКО?
ЗАПНИ ЈОШ МАЈМУ, МИШКО!

ЖИВОТНИЦЕ!

Овде ћемо вам дати кратак животопис једног нашег старог писца.

Он се родио 1841 године у Ковиљу, у Бачкој. Пошто је свршио гимназију у Пешти, и ту 1866 положио докторат права, почео је да ради као професор у новосадској гимназији. Једно време био је бележник у општини, затим претседник варошког суда, а три пута је биран за народног посланика у Пештанском сабору. Доцније је радио као новинар и књижевник у Београду, на Цетињу, у Новом Саду и Сомбору. Умро је у Бечу 1910 године.

Јесте ли се сетили о коме је реч? Ако нисте, читајте даље.

Своје лирске песме штампао је 1873 и 1874 године, а све заједно 1900. Он је био јак песнички таленат и од њега је остало неколико лепих лирских песама и добрих балада. Од свију српских песника свога доба он се одликовао већим књижевним образовањем. Још као млад преводио је „Илијаду“, а шездесет година прошлог века почео је да уводи Шекспира у српску књижевност, па је превео „Хамлета“, „Ричарда III“, „Ромеа и Јулију“ и „Краља Лира“. Писао је и драме. Најпознатије су му: „Максим Црнојевић“, „Пера Сегединач“ и „Гордана“. Писао је и у младости и неколико фантастичних приповедака. Бавио се естетиком и књижевном критиком.

Ако се ни сад нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Лазар Костић)

ПЛАНКТОНИ

Планктони у зоолошком смислу означавају свет који тумара. То је заједничко име за све биљне и животињске организме који живе у води. Биљни планктони су обично једноћеличне алге разног облика, а боје су зелене, жуте, плавозелене итд. Неких планктона има више змија, а неких леги. Планктони немају довољно покретне снаге да се опиру воденим струјама, него их оне носе. Њихова телашца су прозирна и често личе на пихтију (медузе садрже 99 од сто воде). Неки планктони имају и доста масти, па су пуне масти и животиње које се њима хране (једу их у великим количинама), као што су китови, ракови итд.

НАРОДНО ВЕРОВАЊЕ О ПЧЕЛАМА

У старо време у народу се никад није могло чути да неко каже да је пчела цркла или лискала, него да је умрла, исто као и човек. Затим се веровало да пчеле говоре као и људи и да се тајно у кошницама договарају о свему што је потребно да ураде. Јер, да нису такве, откуд би могле знати за онако чудесан рад и организацију. Поред тога, сматрало се за велики грех убити пчелу.

Ко би то учинио, несрећа би га због тога сналазила преко целе године. Разуме се, то поштовање пчела долазило је због тога што су оне веома корисне — дају мед и восак.

БИЧАКЧИЈЕ

У турско време бичакчијама су се називали људи који су се бавили ножарским занатом. То име потиче од турске речи бичак, што значи нож, а реч бичакчи значи ножар. Бичакчије су израђивале све врсте ножева: од најмањих бритвица до ханџара. У нашим крајевима нарочито су били на гласу ножари из Фоче. Године 1878 била је забрањена израда ханџара. Неки ножари били су у свом еснафу нарочито цењени због уметничких резбарија на корицама и балчаку ханџара.

ТЕРАРИЈУМ

Тераријум је стаклени суд у коме се држе и гаје ради проучавања животиње (глизавци и водоземци) и биљке. Обично је дуг пола метра, широк 35 и висок 30 сантиметара. Кроз му је решеткаст, да би биљке и животиње имале довољно ваздуха. Дно тераријума обложено је земљом, на којој су размештени шљунак, отпацци грччарије и ситнији песак, па су направљене и пећнице да би животињама што боље била дочарана средина у којој су догле живе.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ХЕМИСКО ЛЕЧЕЊЕ УМЕТНИЧКИХ ПРЕДМЕТА

Није само споменици и историјске грађевине који су изложени временским непогодама и променама спољне температуре, већ и старине које се чувају у затвореним просторијама музеја, захтевају велику негу и пажњу да би се очувале. Овај веома одговоран и сложен посао конзерваторима данас олакшава модерна хемија. Од колике је она користи најочитији су пример стара варјарска дела ископана у Египту.

За грађевине и пластику стари Египћани су, поред тврдог камена (гранит, диорит, базалт) радо узимали фини бели кречњак и пешчаник. У прастаро доба територија Египта била је под морем, па је зато тај кречњак веома порозан и има у себи извештен проценат соли. У сувој египатској клими то ништа не мари, али кад статуа извајана од таквог кречњака доспе у влажније поднебље она одмах постане подложна оштећењу или чак и пропадању, што зависи од количине соли у њој. На влажном ваздуху со почне да се раствара, а кад ваздух постане сувљи она кристалише. Услед тога долази често до распадања уметничког предмета, тако да од њега понекад остане само прах.

У почетном стадијуму распадања „лечење“ је досад вршено чистом водом, али се оно није смело применити код већег оштећења или кад су у питању били обојени предмети. У египатској збирци Уметничко-историског музеја у Бечу налази се једна црвенкасто-жута плоча од пешчаника, из 24 века пре наше ере, у рељефу и с текстом у хијероглифима. У последње време она је почела нагло да се осыпа. Могло се већ унапред израчунати кад од рељефа неће остати више ни трага. Али, захваљујући хемиском „лечењу“ камен је опет очврсно; једино му је боја постала за нијансу загаситија.

ТЕЛЕВИЗИЈА У БОЈИ

Према резултатима досадашњих испитивања, сматра се да ће много тежи и напорнији бити рад на усавршавању телевизије у боји, него што је то био рад на преласку од радија на телевизију. Први обави апарати биће по свој прилици веома скупи, иако им платно неће бити веће од 40x30 сантиметара. Колика ће им бити цена кад се почну израђивати серијски, још се не зна. Научници који на томе раде мисле да ће они бити двапут скупљи од обичних телевизијских апарата.

НЕОСЕТЉИВОСТ УСЛЕД ПИЈАНСТВА

Лекари Нензер и Вајнбергер изнели су недавно један занимљив случај. Неки педесетогодишњак хитно је пренесен

у болницу јер је дан пре тога попио четрдесет чаша пива. После хируршке интервенције је установљено је да му је бешика прсла у дужини од осам сантиметара. За 23 дана човек је оздравио. И поред тога што је врскање ткива морало проузроковати јаке болове, лекари сматрају да их човек није ни осетио јер је услед пијаног стања био потпуно неосетљив.

МОРСКА ВОДА КАО ПОГОНСКО СРЕДСТВО

Неки Американац Ралф Ман Кејб приметио је да је море уствари велико електрично купатило. На тој претпостави он је и засновао свој проналазак: чамац који покреће морска вода. Чамац је дуга чак 60 сантиметара, а креће се брзином од пет километара на час помоћу једног малог елек-

тромотора од 500-ог дела коњске снаге. Мотор се напаја струјом из морске воде. Сам чамац начињен је од цинка и има у себи серију плоча од бакарне легуре. Помоћу једног деполаризатора ствара се електрична струја од три ампера и једног волта, која покреће мотор. Питање је само колико ће такав „брод“ трајати, јер му се цинкано корито због електролизе постепено троши.

НАЈДУЖЕ ИМЕ НА СВЕТУ

У јужноафричкој железничкој компанији у Кептауну за послен је један механичар који има најдуже име на свету. Оно претставља праву невољу за власти које му издају званичне документе. Механичар се зове Рауд Рихард Бен-тиник Бурбон Монпенсиер Шалу Колзо Келеди Ван Дам Ван Исолит де Фризон.

ШТА ЈЕ БЕНЕЛУКС

Енглески дневни лист „Дejли Мирор“ поставио је својим читаоцима питање: Шта је то Бенелукс? Само седам процената читалаца одговорило је како треба, тј. да је то економски савез који обухвата Белгију, Холандију и Луксембург. Осамнаест процената одговорило је да не зна, док је осталих седамдесет пет процената изразило мишљење да је то марка усисача за праšину.

ГЕРМАНИЈУМ ПО НИЖОЈ ЦЕНИ

У Јапану су успели да добију германијум из отпадака који остају при фабрици гаса за осветљење. Јапанска индустрија се нада да ће моћи да производи германијум који ће бити упола јефтинији од досадашњег, а усто годишње и сто килограма галијума, који има све већу примену у електронској индустрији.

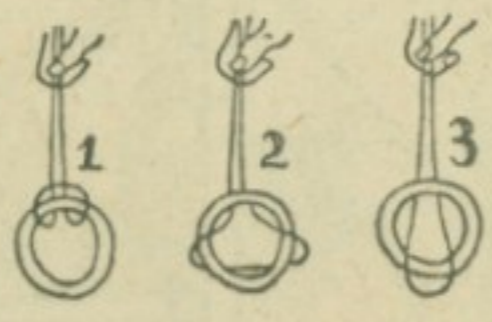
БЛИЗАНЦИ НЕЈЕДНАКЕ СТАРОСТИ

У Аустралији је једна жена родила двојке, али у размаку од 56 дана. Једно дете било је тешко два, а друго три килограма. Ово није једини овакав случај. Пишући о овоме, један енглески часопис потсетио је на случај једне жене која је 1880 године у Ирској родила двојке у размаку од 44 дана. Рекорд ипак носи једна Сицилијанка, која је 1808 године родила двојке с размаком од 82 дана.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЗАМКА И АЛКА

Удвостручен танак канап провучите кроз алку, па раздвојене крајеве канапа провучите кроз нерасечени крај канапа и јако затегните, да алка буде везана

замком. Крајеве канапа дајте неком другу да чврсто држи и реците му да ћете алку ослободити замке а да канап не сечете нити да га истржете из његове руке.

Да бисте то урадили, ослободите замку као што се види на слици 1, па ћете њен горњи део намаћи преко алке и повући наниже, као на слици 2, а кад замка дође до краја алке, као на слици 3, онда ће се смаћи и алка ће бити слободна.

„ЗАЧАРАНА“ МАРАМА

Малом Пери дошли другови у посету. Дуго су причали о школи, биоскопима, фудбалским утакмицама, па им је најзад постало досад-

но. У двориште нису могли, јер је падала киша. Али, кад је дошао Перин старији брат Јова сви су га пажљиво слушали:

— Пазите, децо! Видите ли ову велику мараму? Ја ћу је распростри по поду и стаћу на један њен крај. То нека учини и један од вас, али он никако неће моћи да ме додирне, нити ће ме видети све док стоји на крају мараме...

Сва су деца завртела главом. Нису веровала Јови. А он је наставио:

— Ово није никаква чаролија. Ви сте паметна деца и знате да чаролија уопште нема, као што нема вештица, вампира, духова. То су глупи људи измислили...

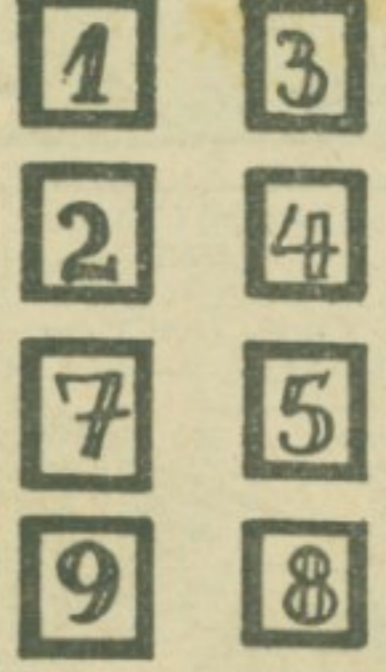
После је Јова показао Периним друговима своју вештину. Малишани су били очарани. Ствар је врло проста, само треба мало размисли.

ОСАМ КАРАТА

Од обичне хартије исечите осам квадрата и препишите ове бројеве. Карте треба поређати по реду као што је то на слици назначено. Збир леве стране износи 19, а десне 20.

Покушајте, сада да измените место двема картама, тако да буде једнак збир оба реда.

Ако не знате како да то урадите, ми ћемо вам ре-

ни. Промени се осмица и деветка. Сада су збирови оба реда 18 и 21. Али ако деветку поставите наопако, добићете шестину, па ће збир оба реда износити 18.

...Индијанци који живе поред реке Оринока гаје, поред остале живине, и при-

...фабричка израда вештачке свилене чела је тек 1883 године. До тог времена израђивана је само природна свиленка.

...сафијан, веома мека и нарочито штављена јарећа кожа, која се, поред осталог, употребљава и за повезивање књига, добио је своје име по мароканском граду Сафи.

...наприка је пореклом из тропских области Америке. У Европу је пренесена

питомљене ара-папагаје чије је месо не-обично укусно.

... прво друштво за заштиту животиња основано је у Лондону 1824 године.

... да би из воде узела биљне састојке који су јој потребни за исхрану, шкољка мора да пречисти око 25 литара воде за један час.

...маготи су једина врста мајмуна који живе у Европи, и то на обалама Гибралтара. Магот је дуг око

тек у 16 веку. На Балкан су је, како изгледа, донели Турци почетком 17 века.

...железничке шине веома се много и брзо троше. Шине на пругама у равнини трају од 15 до 20 година, док у брдовитим крајевима, где је пад пруге тако велики да се возови спуштају са сталним кочењем, шине истрају једва четири године.

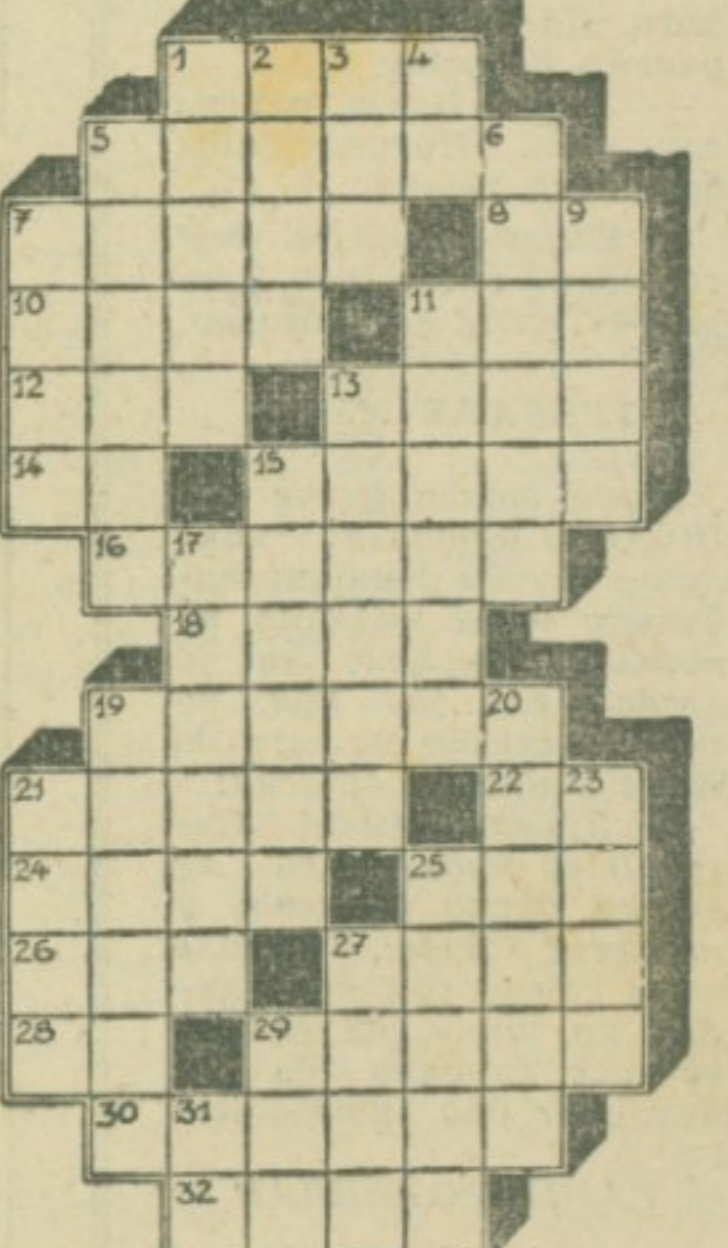
75 сантиметара, а висок пола метра. Постојбина му је Северна Африка,

...беле и ружичасте цикаме пореклом су из Кине.

Водоравно: 1) тропска биљка; 2) листопадно дрво; 3) врста јела; 4) домаћа животиња; 5) планина на граници Европе и Азије; 6) вештачка препрека у реци; 7) индустријска биљка; 8) губљење тежине код робе; 9) град у Истрији; 10) угао између поднебља и вертикалног круга неке звезде; 11) мера за хартију; 12) скробни прах; 13) изворни део реке Љубљанице; 14) историјско место у Малој Азији; 15) дрвени дувачки инструмент; 16) мера за површину (много); 17) личност из једне Шекспирове трагедије; 18) утомичте; 19) иницијали једног хрватског књижевника; 20) мелодија; 21) војска; 22) недостатак падавина.

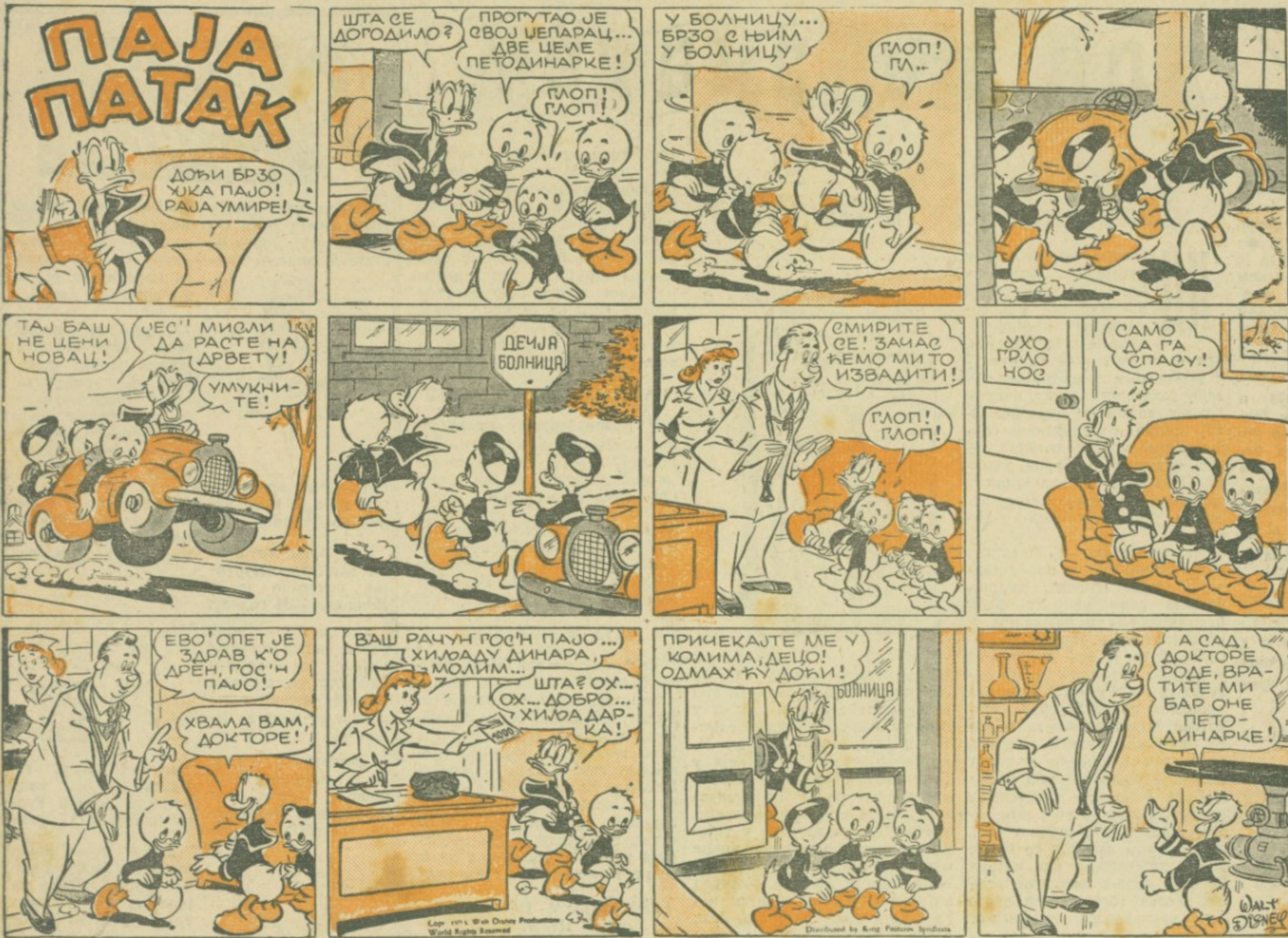
Усправно: 1) део коњске опреме; 2) врста подудраог камена; 3) убијање и хватање дивљих животиња; 4) елидрана свеза; 5) бујица празних речи; 6) једна руда; 7) град и лука у Истрији; 8) алотропска модификација кисеоника; 9) једна вошка; 10) гомила неке робе; 11) лирско песничтво; 12) тамница; 13) палидрже; 14) станарина; 15) део целого; 16) моћ, снага; 17) један континент; 18) врста четинара; 19) притока Аралског Језера; 20) иницијали нашег књижевника („Горски цар“).

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) бакалар; 2) пук; 3) сомот; 4) А-нам; 5) зеба; 6) дебар; 7) Вар; 8) Азија; 9) ви; 10) ама; 11) Об; 12) ара; 13) ала; 14) Едо; 15) око; 16) Ана; 17) Ава; 18) ма; 19) ари; 20) ом; 21) Адана; 22) нар; 23) налаз; 24) Амон; 25) тамо; 26) Ламар; 27) лан; 28) Магелан.

Усправно: 1) Буза; 2) Акаба; 3) ас; 4) лоз; 5) амеба; 6) роба; 7) Падова; 8) тараба; 9) маза; 10) рима; 11) ја; 12) Ирена; 13) олово; 14) Ака; 15) амонит; 16) Оран; 17) Амазон; 18) Ад; 19) инат; 20) арома; 21) алапа; 22) Аман; 23) наг; 24) ре.

Коју је одговор
шачањ

Конетабл је:
начин понашања део намештаја титула радиотелеграфски израз

Спонтон је:
део моста Наполеонов гренадир врста оружја познати енглески писац

Ескилин је:
Лице из Шекспировог дела музички термин брежуљак поморски израз

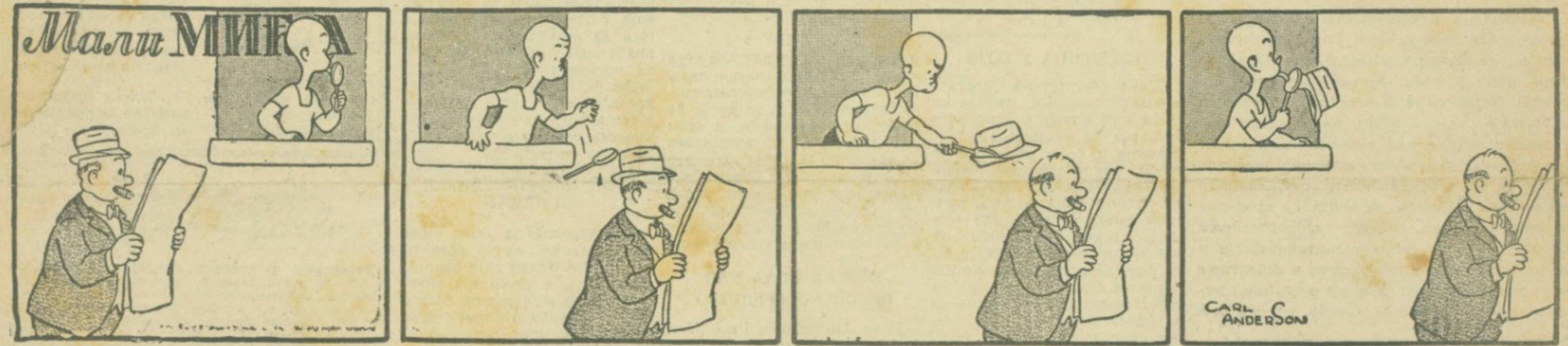
Бидарија је:
град у Италији музички израз позната филмска глумица врста лађе

ОДГОВОР:
Конетабл је био назив за главног заповедника војске у Француској. Та реч значила је и наследну титулу. У Енглеској се под тим разуме полициски чиновник, констаблер.

Спонтон је полукопље дужине два метра, чији је шиљак дуг 25 сантиметара. Ово оружје носили су пешадски официри и подофицири у 18 веку.

Ескилин је највећи од седам брежуљака на којима лежи град Рим.

Бидарија је музички израз и значи брз скок из једне врсте тона у другу.

Ква-Ква!
УРЕДНИК
Одговор

ПИТАЊЕ ЈЕ ЛАКО
Учитељ поставио Влаји питање из историје, а он ћути. Да би га охрабрио, учитељ ће рећи:
— Хајде, Влајо, размисли мало. Питање није баш тако тешко.
— Питање уопште није тешко, — сложио се Влаја. — Тешак је одговор!

ТРЕБАВЕ МУ...
Мики дошао увече код Шиле и нашао га како лежи обучен у кишну кабиницу и са чизмама на ногама. Зачуђено га је гледао, али још пре него што је стигао ма шта да каже Шила му објасни:
— Здраво, Мики! Сигурно се чудиси што ме видиш овако обученог у кревету? Знаш, прошле ноћи сањао сам како ходам по киши, па сам се вечерас спремио да не бих опет био изненађен!

РАЈИН РОБЕНДАН
— Ујка Пајо, колико још има до мог рођендана? — пита Раја.
— Још свега неколико дана.
— То значи да бих већ могао почети да будем добар!

